

- Пермского университета, 2002. – 236 с.
5. Газетные тексты как отражение важнейших языковых процессов в современном обществе (1990-1994 гг.) / Г.Я. Солганик // Журналистика и культура русской речи. Вып. 1. –1996. – С. 233–238.
 6. Алешина, И.В. Паблик рилейшнз для менеджеров и маркетологов / И.В. Алешина. – М. : Гном-Пресс, 1997. – 255 с.
 7. Землянова, Л.М. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества / Л.М. Землянова. – М. : Издательство Московского университета, 1999 – 196 с.
 8. Кривоносов, А.Д. PR-текст в системе публичных коммуникаций / А.Д. Кривоносов. – СПб : СПбГУ, 2002 – 288 с.

ПРАБЛЕМА МЕСЦА І РОЛІ ФІЛАЛАГІЧНАГА ПАКАЛЕННЯ Ў БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

*В.В. Лапацінская
Віцебск, УА “ВДУ імя П.М. Маішэрава”*

Праблема месца і ролі кожнага літаратурнага пакалення ў агульным культуралагічным працэсе з’яўляецца актуальнай для сучаснага літаратуразнаўства, паколькі дасягненні яго прадстаўнікоў даюць падставы пановаму ацаніць літаратурны рух у цэлым. Літаратура 50–60-х гадоў ХХ стагоддзя – гэта вялікі пласт сучаснага слоўнага мастацтва, без ацэнкі якога літаратурны працэс мінулага стагоддзя выглядае не да канца раскрытым і збедненым.

У сувязі са зменай (чарговай і заканамернай) грамадскіх арыенціраў і прыярытэтаў, што адбылася за апошнія дзесяцігоддзі, творчая спадчына філалагічнага пакалення патрабуе больш пільнага вывучэння, што і з’яўляецца **мэтай** нашага даследавання. Напрыклад, нельга пагадзіцца з рэзка негатыўнымі выказваннямі на гэты конт С. Дубаўца, які сцвярджае, што “ўся беларуская савецкая літаратура – гэта не раздзел беларускай літаратуры, а раздзел іншае дысцыпліны” [2, с. 5], [гісторыі таталітарызму – В.Л.]. У доказ сваіх разваг аўтар заклікае перачытаць многія творы савецкага перыяду, такія, напрыклад, як “Пахне чабор”, “Сцяг брыгады”, “Атланты і карыятыды”. “Эстэтычна – гэта сапраўды не літаратура, а прадметы сатанісцкага культу” [2, с. 5], – зазначае С. Дубавец, тым самым адмаўляючы існаванне многіх беларускіх твораў ХХ стагоддзя, якія на сённяшні дзень сталі амаль класікай і папоўнілі скарбніцу не толькі нацыянальнай, але і сусветнай літаратуры. Такая безапеляцыйнасць меркаванняў не можа ўспрымацца адназначна. Даследчык не жадае бачыць канкрэтыкі часу, штучна падцягваючы, падганяючы творы мінулага пад сучасную “надзённасць”.

Матэрыял і метады. Спрэчкі вакол творчай генерацыі мастакоў слова перыяду “адлігі” не сціхаюць і да сённяшняга дня, іх творчы эксперымент істотна ўплываў на агульны рост мастацкай культуры ў цэлым. Прыкладам можа служыць анкета, праведзеная часопісам “Крыніца” ў 2001 г., вынікам якой стаў завочны абмен думкамі па гэтым пытанні вялікай групы пісьменнікаў і навукоўцаў самых розных узростаў.

Адзначым, што праз паўстагоддзя прысутнасці філалагічнага пакалення ў літаратуры існуе значная колькасць яго прадстаўнікоў, імёны якіх згадваюцца рэдка або не называюцца наогул, а іх творы застаюцца зусім недаследаванымі або атрымалі павярхоўную ацэнку. І разам з тым гэтае пакаленне і сёння, у асобе сваіх лепшых прадстаўнікоў, працягвае працаваць у літаратуры, непасрэдна ўплывае на

літаратурны працэс, таксама працягваецца і працэс вывучэння яго набыткаў. Такім чынам, яно і творчасць яго прадстаўнікоў з'яўляюцца адначасова і фактам гісторыі, і неад'емнай часткай сучаснасці, і матэрыялам нашага даследавання.

Вынікі і іх абмеркаванне. Сэнс, які надаецца тэрміну “філалагічнае пакаленне”, у сучасным літаратуразнаўстве неадназначны. З самага моманту свайго ўзнікнення тэрмін успрымаўся як адмоўная характарыстыка пакалення аўтараў, творчасць якіх “адарваная ад жыцця”, і таму “многія творы тагачасных маладых паэтаў і празаікаў ацэньваліся як ілюстрацыя да гэтага партыйнага тэзіса” [5, с. 194]. Праўда, з часам тэрміну пачалі надаваць больш глыбокае значэнне, бо “філалагічнасць” – гэта, у першую чаргу, культура творчасці, культура мовы, а потым толькі філалагічная адукацыя ў цэлым. Хаця на ранейшаму многімі навукоўцамі і пісьменнікамі (Г. Тычка, А. Сямёнава, А. Вярцінскі) ён лічыцца не зусім удалым і прымаецца як умоўны. А В. Каваленка нават выказаў меркаванне, у якім не поўнасцю перакананы, што “выразна выяўленага філалагічнага пакалення на Беларусі не было. Хутчэй за ўсё, гэты тэрмін прыйшоў дзякуючы рускім крытыкам, якія нярэдка згадвалі праблему філалагічнага пакалення” [3, с. 249], і калі нават такое пакаленне існавала, – дадае ўдзельнік дыскусіі, што разгарнулася ў часопісе “Крыніца”, – то ў беларускіх умовах яно “менш цэльнае, больш аморфнае і супярэчлівае” [3, с. 151]. Мы пагаджаемся з меркаваннямі М. Тычыны, М. Мішчанчука, А. Васілевіч, В. Зуёнка, А. Бельскага, С. Андраюка, што тэрмін “філалагічнае пакаленне”, улічваючы яго ўмоўнасць, прыдатны для навуковага ўжывання побач з вызначэннямі “пасляваеннае пакаленне”, “шасцідзсятнікі” і заключае ў сабе два значэнні: “вузкае значэнне яго акрэсліваецца месцам вучобы, спецыяльнасцю – усе прадстаўнікі пакалення вучыліся на філалагічным факультэце пераважна БДУ (Раман Тармола – педінстытута імя М. Горкага). Больш шырокае значэнне тэрміна ўключае ў сябе паняцце высокай культуры творчасці (найперш – філалагічнай), эрудзіраванасці, што была вынікам адпаведнай адукацыі, прафесіяналізму (менавіта прадстаўнікі гэтага пакалення разнастайлі стылі, жанры, звярнулі ўвагу на дасягненні літаратуры мадэрнісцкай, пашырылі тэматычныя абсягі творчасці, шмат эксперыментавалі і эксперыментуюць з формай і інш.)” [4, с. 200].

Вызначэнне “філалагічнае пакаленне” стасуецца да творчай генерацыі, літаратурная дзейнасць якой прыпадае на пасляваенны перыяд, бо кожнае літаратурнае пакаленне вызначаюць найперш ідэйна-эстэтычныя набыткі, здольныя паўплываць на далейшае развіццё мастацкага працэсу. Дзейнасць гэтага пакалення сталася своеасаблівым рэнесансам пасля “функцыянавання” абмежаванай ідэйна-палітычнымі рамкамі літаратуры сталінскага перыяду. “Тое пасляваеннае пакаленне было першай хваляй інтэлектуалаў, наватараў у збедненай, знясіленай і дэфармаванай літаратурнай рэчаіснасці” [1, с. 220], – заўважае сучасны даследчык А. Бельскі.

Шасцідзсятніцтва стала пэўным сацыяльным феноменам, дзякуючы якому ў канцы 50-х гадоў з'явіўся новы тып асобы, новы тып чалавека мастацтва, новы тып паэта.

Існуе меркаванне, што шасцідзсятніцтва як сацыякультурная з'ява грунтуецца на праецыраванні “мінулага” на “сучаснасць”. Падобна да таго, як французскі класіцызм быў праекцыяй антычнасці (безумоўна, з'яўляючыся не ёю самою, а яе цемем), шасцідзсятніцтва з'явілася і праявілася ў якасці культурнай праекцыі 20-х гадоў ХХ стагоддзя на 60-я гады, а паэт-шасцідзсятнік праявіўся як праекцыя на 60-я гады ХХ стагоддзя абагульнена стылізаванага паэтрамантыка 20-х гадоў мінулага стагоддзя. Гэтая з'ява мела, у першую чаргу,

сацыяльныя карані. У тагачасным савецкім грамадстве з’явіўся “сацыяльны заказ” на “новыя 20-я гады”. Гэта пацвярджаецца тым фактам, што многія асаблівасці творчасці паэтаў філалагічнага пакалення супадаюць з асаблівасцямі светаўспрымання іх папярэднікаў з дваццатых гадоў.

Заклучэнне. Паэты-шасцідзсятнікі стварылі вобраз героя, які аказаўся здольны пераадолець усе перашкоды на сваім шляху, аднак ён змог дзейнічаць толькі ў межах адведзенага яму тэксту, на ўмоўнай і зададзенай у многім тэрыторыі. Менавіта ў гэтым і выяўляецца несуднаснасць паміж імкненнем аўтараў да пераадолення мяжы паміж мастацтвам і рэальнасцю і ўмоўнасцю рамантычных прыёмаў пісьма, аднак у пэўных грамадскіх умовах рамантычная тыпізацыя атрымлівае магчымасць больш праўдзівага адлюстравання рэчаіснасці, чым рэалістычная. Заўважым, што словы ў паэзіі канца 50-х–60-х гадоў не сталі пустым гукам, што адбылася дэканструкцыя ідэалу, недасягальнасць мары пры існуючым сацыяльна-грамадскім ладзе змянілася расчараваннем.

Спіс літаратуры

1. Бельскі, А. “Сузор’е выспелай рабіны”. / А. Бельскі // Крыніца. – 2001. – № 11–12. – С. 219–227.
2. Дубавец, С. Ружовы туман: Раздзел з гісторыі таталітарызму. / С. Дубавец // ЛіМ. – 1998. – 9 студз. – С. 5.
3. Каваленка, В. Пакаленне – гэта аднадумцы. / В. Каваленка // Крыніца. – 2001. – № 11–12. – С. 249–251.
4. Мішчанчук, М. Феномен гэтага пакалення вызначаны тым рамантычна-ўзнёслым часам. / М. Мішчанчук // Крыніца. – 2001. – № 11–12. – С. 198–204.
5. Тычына, М. Жыццё ў слове. / М. Тычына // Крыніца. – 2001. – № 11–12. – С. 193–197.

ДУХОВНЫЙ КОД И ЕГО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ В ЯЗЫКЕ И КУЛЬТУРЕ

В.А. Маслова

Витебск, УО «ВГУ им. П.М. Машерова»

В антропоцентрической парадигме изменились способы конструирования предмета лингвистического исследования, появилось несколько конкурирующих метаязыков лингвистического описания. Один из способов описания языка – через систему концептов, другой, связанный с первым, через коды.

Тема адекватного описания концептов духовной культуры на метаязыке современной науки сравнительно новая. Здесь можно пойти разными путями. Один из них – обращение к опытам истолкования соответствующих концептов изнутри самих конфессиональных систем. При этом секулярное понимание можно описывать как отклонение от первоначального видения. Так работает В.И. Постовалова. Другой путь – секулярное понимание сделать основным, т.е. работать в основном на научных, художественных философских и публицистических текстах, а конфессиональное рассмотреть как дополнительное, с позиций того, что было нами утрачено. Мы выбираем второй путь.

Материал и методы. Методы наблюдения, описания, компонентного анализа, семантической реконструкции остаются наиболее популярными, в частности, потому, что они позволяют верифицировать гипотетические предположения, выдвигаемые в работе.

Результаты и их обсуждение. Несколько слов о сущностях, названных в за-